

# GOLAN TEPELERİ'NİN İSRAİL AÇISINDAN ÖNEMİ

Şeyma Yıldız Başköylü



Referans için: Başköylü, Şeyma. "Golan Tepeleri'nin İsrail Açısından Önemi". İNSAMER Rapor 161. Kasım 2022.

Rapor

## Giriş

Golan Tepeleri İsrail ile Suriye sınırında bulunan jeopolitik açıdan oldukça stratejik bir bölgedir. Suriye'nin Kuneytire ili sınırları içinde yer alan bu tepeler, Şam'a 60 km mesafededir. Kuzeyinde Hermon Dağı, güneyinde Yermük Nehri, doğusunda Rukkad Vadisi ve batısında Ürdün Nehri ve Celile (Kinneret-Taberiye) Gölü bulunmaktadır. Suriye, Lübnan ve Ürdün'ün yüksekliklerinden kaynaklanan büyük akarsu yataklarına sahip olan bölge, bu özellikleri sebebiyle son derece önemlidir.<sup>1</sup> İsrail için hayati değer taşıyan Celile Gölü'nü besleyen nehirlerin drenaj alanının büyük bölümü de buradadır. 1.800 km<sup>2</sup>lik bir alana yayılan Golan Tepeleri'nin 1.200 km<sup>2</sup>-lik kısmı 1967'deki Altı Gün Savaşı (Üçüncü

Arap-İsrail Savaşı) sırasında İsrail tarafından işgal edilmiştir. Golan Tepeleri, çevresine nispetle yüksek bir plato özelliğinde olması dolayısıyla askerî açıdan da doğal bir gözetleme kulesi niteliği taşıdığından İsrail'e Suriye, Lübnan, Ürdün ve Filistin üzerinde kontrol imkânı sağlamaktadır.

İşgal devleti İsrail, 1948'deki Birinci Arap-İsrail Savaşı'ndan sonra en büyük kazanımı Altı Gün Savaşı'yla elde etmiş ve topraklarını 3,5 kat büyütülmüştür. Bu savaşla Golan Tepeleri'ni işgal ederek hem Suriye'den gelen saldırıları bertaraf edip güvenlik açığını kapatma imkânı bulmuş hem de su kaynakları bakımından oldukça zengin ve zirai açıdan bere-

ketli topraklara sahip olmuştur. Golan Tepeleri hukuken her ne kadar Suriye'ye ait olsa da İsrail bölgenin kontrolünü bırakmama konusunda kararlı görünmektedir. Bu çalışmanın amacı da bugün hâlâ ihtilafli bir bölge olan Golan Tepeleri'nin İsrail açısından önemini ortaya koymaktır.

### **Golan Tepeleri'nin İsrail Açısından Önemi**

Birinci Arap-İsrail Savaşı'nda yaşanan ağır yenilgi Arap hafızasında *Nekbe* (Büyük Felaket) olarak yer bulmuştur. Bu savaş sonucunda bölgedeki dengeler değişmiş, bugün bile konuşulan ve çözüme kavuşturulamayan sorunların temeli bu tarihte atılmıştır. 1948'deki Arap-İsrail Savaşı'nı üç büyük savaş ve çok sayıda çatışma takip etmiştir. Üçüncü Arap-İsrail Savaşı olan 1967'deki Altı Gün Savaşı, bu çalışmaya konu olan Golan Tepeleri'nin bugün hâlâ ihtilafli bir bölge olarak anılmasında bir dönüm noktasıdır. Ayrıca bölgedeki varlığını pekiştirmesi açısından İsrail'in Altı Gün Savaşı'ndan zaferle çıkmış olması, bu savaşı en az Birinci Arap-İsrail Savaşı kadar önemli kılmaktadır. Tarafları bu savaşa iten pek çok sebep vardır. İsrail açısından güvenlik endişesi bu sebeplerin başında gelmektedir. Zira İsrail, hukuksuz bir biçimde kurulmuş, etrafı Arap ülkeleri ile çevrelenmiş gayrimeşru bir devlettir. İsrail her ne kadar bu hukuksuz durumu dinî ve tarihî referanslar göstererek meşrulaştırmaya çalışsa da kurulduğu günden bugüne attığı adımlar ve takındığı agresif tavır onun endişeyi de aşan bir güvenlik paranoyası içerisinde olduğunu göstermektedir.

1956 yılında Arap milliyetçiliğinin lider ismi Mısır Cumhurbaşkanı Cemal Abdunasır'ın

Süveyş Kanalı'nı millileştirme kararı Arap dünyasında büyük yankı uyandırmıştır. Bölgede çıkarları olan İngiltere ve Fransa açısından kabul edilemez olan bu kritik karar, savaşı beraberinde getirmiştir. Kendisini her bakımdan risk altında gören İsrail de bu krizi fırsata çevirmek istediğinden savaşa dâhil olmuş ve Sina Yarımadası'nı işgal etmiştir. Ancak uluslararası tepkiler neticesinde buradan çekilmek zorunda kalmıştır.

1956 savaşıdan edindiği kazanımlardan vazgeçen İsrail açısından güvenlik endişeleri devam etmekteydi; zira İsrail ile Ürdün arasındaki sınırı oluşturan Batı Şeria ile İsrail'in yoğun nüfuslu kıyı şehirleri arasındaki mesafenin oldukça kısa olması, Batı Şeria'dan gelebilecek bir Arap saldırısı karşısında İsrail'in güvenliğinin tehlike altına girebileceği anlamına gelmekteydi. Yine İsrail'in kuzey komşusu olan Suriye ile arasında bulunan Golan Tepeleri de Suriye'ye, nispeten alçakta kalan İsrail şehirlerini hem kolaylıkla gözetleme imkânı veriyor hem de bir saldırı hâlinde Suriye'nin elini güçlü kılıyordu. Bu da İsrail açısından ciddi bir tehdit unsuruydu. Bütün bunlara ek olarak İsrail, güneyde yer alan Necef Çölü üzerinden gelebilecek bir Mısır saldırısına da açık hâldeydi.

1967'deki Altı Gün Savaşı Arap ülkeleri ve İsrail arasında yıllar süren bir dizi çatışma sonucu patlak vermiştir. Bu savaş sonunda İsrail Mısır'dan Gazze Şeridi'ni ve 1956 yılında geri çekildiği Sina Yarımadası'nı, Ürdün'den Doğu Kudüs'ü ve Batı Şeria'yı, Suriye'den ise Golan Tepeleri'ni almıştır. Bu sayede stratejik derinlik<sup>2</sup> elde eden İsrail için bu zafer aynı zamanda bir yenilmezlik duygusu meydana getirmiştir.

Çalışmaya konu olan Golan Tepeleri'nin İsrail tarafından işgal edilmesinde güvenlik kaygıları yanı sıra su kaynaklarını elde etme arzusu da önemli bir yer tutmuştur. Nihayetinde İsrail Golan'ı işgal ettikten sonra yalnızca güvenlik kaygılarını azaltmakla ve su kaynaklarını kontrol etmekle kalmamış, pek çok başka avantaja da sahip olmuştur.

### **İsrail'in Güvenliği Açısından Golan Tepeleri'nin Önemi**

Devletlerin varlıklarını sürdürebilmeleri açısından en önemli unsur güvenlidir. Hem çok sayıda Arap devleti arasında hem de yerleşik halkı olan bir toprak üzerinde kurulmuş bir işgal devleti olması, günümüzde dahi İsrail'i güvenlik noktasında âdeta bir paranoaya sürüklemektedir. Altı Gün Savaşı öncesine kadar Golan Tepeleri'nin sahip olduğu jeostratejik imkânlar Suriye tarafına avantaj sağlamaktaydı. Zira Suriye, İsrail'in alçakta kalan ve kendisine çok yakın olan yoğun nüfuslu kıyı şehirlerini bu tepelerden gözetleme imkânı bulmaktaydı. Nitekim Suriye ordusu gerek Birinci Arap-İsrail Savaşı sırasında gerekse Altı Gün Savaşı'nda bu imkânlardan yararlanmıştı. Bu nedenle İsrail açısından güvenliğini sağlamak için Golan Tepeleri'ne hâkim olmak oldukça önemli bir hedef olmuştur.

Zaferle ayrılmış dahi olsa Birinci Arap-İsrail Savaşı'ndan çıkardığı dersler sonucunda Altı Gün Savaşı'na hazırlıklı giren İsrail, Şam'a sadece 60 km mesafede olan Golan Tepeleri'ni işgal etmiş, böylece kuzeyden gelebilecek saldırıların önüne geçmiştir. Bu noktada Golan Tepeleri'ni İsrail'in kuzeyden gelebilecek saldırılar karşısında "sırtını

yasladığı bir dağa" benzetmek yerinde olacaktır. 1973 yılında Yom Kippur Savaşı olarak da bilinen Dördüncü Arap-İsrail Savaşı'nda Suriye bu bölgeyi tekrar ele geçirmiş ancak İsrail'in sahip olduğu gelişmiş askerî araçlar karşısında bölgeden geri çekilmek zorunda kalmıştır. 1981 yılına gelindiğinde de İsrail, bölgeyi tek taraflı olarak ilhak ettiğini açıklamıştır. Uluslararası tepkilere ve uluslararası hukuka göre bu işgal ve ilhak geçersiz olsa da Golan Tepeleri günümüzde fiilen İsrail'in kontrolündedir. İlhak sonrası Golan Tepeleri artık İsrail'in kendi yasalarının geçerli olduğu, İsrail ülkesinin bir parçası olarak değerlendirilmeye başlanmıştır.<sup>3</sup>

*"İsrail'in ilhaktan itibaren devletin çıkarlarını maksimize etmek ve hükümetlerin kamuoyu nezdinde devamlılığını sağlamak üzere Golan Tepeleri'ni araçsallaştırdığı ve bu bölgeyi bir daha Suriye'ye ait olamayacak derecede alan-sallaştırdığı görülmektedir. Bu doğrultuda bir jeopolitik özne olarak yerleşimler; alanın kültürel bir inşaya başlaması için gereken ilk şart olarak belirlenmiştir."*<sup>4</sup>

İsrail bu bölgeyi Suriye'ye iade etmemekte kararlı görünmektedir. Yıllar içerisinde bölgenin paylaşımı konusunda taraflar arasında süren bir dizi müzakere sonuçsuz kalmış, Suriye'nin 10 yılı aşkın süredir içinden çıkamadığı iç savaş da Golan meselesinin çözümünün önüne geçmiştir. Bu süreçte ayrıca Golan Tepeleri iç savaşın sebep olduğu



riskler karşısında İsrail'in güvenliği açısından bir tampon bölge görevi görmektedir. İsrail'in işgal ettiği toprakları boşaltmasını öngören Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi kararlarının (242 ve 338 sayılı kararlar) yaptırım gücünden yoksun olması ve büyük güçlerin bu kararları uygulatma adına isteksizlikleri, İsrail'in bölgedeki işgalinin süresini uzatan öncelikli nedenlerdir.<sup>5</sup> Bunlara ek olarak 2019 yılında dönemin ABD Başkanı Donald Trump'un bölgenin İsrail'e ait olmasına dair sağladığı açık destek de İsrail'in kararlılığını artıran bir faktör olmuştur.

### **Su Kaynakları Açısından Golan Tepeleri'nin Önemi**

Ortadoğu genel olarak petrol bakımından zengin olsa da su kaynakları bakımından oldukça yoksul bir bölgedir. Petrolün varlığı her ülkeye zenginlik ve refah sağlamadığı gibi petrol zengini ülkelerin sahip olduğu refah seviyesi onların suya olan ihtiyaçlarını gidermeye de yetmemektedir. Buradan hareketle denilebilir ki, su hem kalabalık nüfusun ihtiyaçlarının karşılanmasında hem de Ortadoğu'nun kalkınmasında en temel faktörlerden biridir. Dolayısıyla su konusu, Ortadoğu ülkeleri arasında yaşanan gerilimlerin altında yatan sebepler arasında da başı çekmektedir.

Bölgenin kurak bir iklime sahip olması yanında kentleşmenin artması, suyun bilinçsiz tüketimi ve nüfusun her yıl katlanması, İsrail'in can damarı olan Celile Gölü'nden çekilen su miktarının artmasına sebep olmaktadır. Hermon Dağı, Golan Tepeleri, Naftali ve Doğu Galilee dağlarındaki nehirler tarafından beslenen Celile Gölü, ülkedeki tek önemli doğal

yüzey su kaynağıdır.<sup>6</sup> İsrail'in Celile dışındaki su kaynakları arasında Necef Çölü altındaki fosil su yatakları, Batı Şeria'dan İsrail'e doğru yer altından akan dağ akiferi (yer altı suyu) ve Akdeniz kıyısı boyunca uzanan kıyı akiferi bulunmaktadır.<sup>7</sup> Ancak hem fosil suların yenilenebilir olmaması hem de kıyı akiferinden sağlanacak tuzlu suyun arıtılma maliyetinin çok yüksek olması nedeniyle İsrail suyu farklı şekillerde elde etme yoluna gitmektedir.

İsrail'in diğer su kaynaklarını Ürdün Nehri ve kolları oluşturmaktadır. Ürdün Nehri; Yukarı Ürdün ve Aşağı Ürdün olmak üzere iki ana bölümden meydana gelmektedir. İsrail'den gelen Dan, Lübnan'dan gelen Hasbani ve Golan Tepeleri'nden gelen Banyas kollarının birleşimi nehrin Yukarı Ürdün bölümünü oluşturmaktadır.<sup>8</sup> Tamamı İsrail sınırları içerisinde bulunan Dan Nehri, Yukarı Ürdün Havzası'nın en büyük koludur. İsrail sınırları içinde birleşen bu üç nehir, İsraili yerleşimciler tarafından kurutularak tarıma açılan Huleh bataklıklarını geçip Celile Gölü'ne dökülmektedir. Banyas kolu bu üç nehrin en küçüğü olsa da tuz oranı daha azdır ve daha kaliteli bir suya sahiptir. Golan Tepeleri Ortadoğu gibi su stresi çeken bir bölge açısından "çölde bir vaha" gibidir. Zira Celile Gölü'nü besleyen nehirlerin büyük kısmı bu tepelerden doğmaktadır. Dolayısıyla İsrail için Golan Tepeleri'ni elinde tutup su kaynaklarını kontrol etmek âdeta bir hayat memet meselesidir. İsrail'in yıllık su tüketiminin %20'si bu bölgeden karşılanmaktadır. Bölgedeki genel su sıkıntısı nedeniyle Golan'daki su kaynakları bu tepelerin askerî öneminin de önüne geçmiştir.<sup>9</sup>

1967 savaşına zemin hazırlayan pek çok sebep olmuştur. Bunlardan biri de İsrail'in "Ulusal Su Taşıyıcısı" projesidir. Projenin amacı 1950 yılında "Geri Dönüş Yasası" ile İsrail'e akın eden Yahudi nüfusun su ihtiyacını karşılamaktır. 1953 yılında yapımına başlanan proje ile Ürdün Nehri suları güneydeki Necef Çölü'ne doğru yönlendirilmiştir.

Ürdün Nehri suları üzerinde İsrail'in pervasızca tasarrufta bulunması Arap tarafını rahatsız etmiş, bunun üzerine Arap Birliği Ürdün Nehri sularını İsrail'e ulaşmadan çevirme projeleri yapma kararı almıştır. Bu projelerden birine göre nehrin Hasbani kolunun Lübnan'da Litani Nehri'ne, Banyas kolunun da Suriye'de Yermük Nehri'ne döndürölmesi planlanmıştır. Ayrıca Suriye de 1965 yılında Golan Tepeleri'nde Banyas ve Dan nehirlerine giden suyu kesmek amacıyla baraj projeleri geliştirmiştir. Bu projelerin gerçekleştirilmesi İsrail'in Yukarı Ürdün'den sağladığı su potansiyelinin %35'ini kaybedeceği anlamına geldiğinden<sup>10</sup> Arap ölkelerinin bu hamlesi İsrail tarafından bir savaş tehdidi olarak algılanmış ve yaşanan bir dizi çatışma akabinde savaş başlamıştır. Savaş sonunda İsrail su kaynakları bakımından oldukça zengin olan Golan Tepeleri'ni ele geçirerek havza üzerinde âdeta bir hegemonia dönuşmüştür. Bu noktada İsrail'in bu tepeleri ele geçirmesinin tesadüfi olmadığını, stratejik bir hesabın sonucu olduğunu da belirtmek gerekir.

Dünyanın çeşitli yerlerinden göç ederek buraya yerleşecek Yahudi nüfus için su, temel hayati ihtiyaç olması yanında bir "ulus inşası" için gerekli olan, insanların işlediği toprak ile aralarında kuvvetli bir bağ kurmasını sağ-

layacak en önemli araçtı. Siyonist liderlerin henüz kurulmamış devletlerinin sınırlarını su havzalarına göre çizmesi de Yahudi devletin varlığının ancak su kaynaklarının kontrol edebilmesiyle mümkün olacağına duyulan inancın göstergesidir.<sup>11</sup>

2021 yılının sonlarına doğru işgal makamları Golan'da 16 su kompleksi inşa etmiştir. Bu rezervuarlar kış aylarında doğal su kanallarına ve bu amaçla özel olarak açılmış kanallara bağlanarak yüzey suyu, yağmurlar ve akarsuların suları ile doldurulmaktadır.<sup>12</sup>

Bu noktada Golan Tepeleri'nin sahip olduğu su kaynaklarını dilediği biçimde kullanan işgal devletine karşı uluslararası tepkilerin söylemden öteye geçmeyen ve yaptırım gücünden yoksun tepkiler olduğunu da ayrıca belirtmek gerekmektedir.

### **Tarımsal Değeri Açısından Golan Tepeleri'nin Önemi**

Sahip olduğu iklim ve fizikî özellikleri Golan Tepeleri'ni geniş bir ürün yelpazesi için elverişli kılmaktadır. Gerek su kaynakları bakımından zengin oluşu gerekse volkanik bir plato özelliği göstermesi Golan topraklarının verimliliğinde etkilidir. Ayrıca kuzeydeki Hermon Dağı'nın ormanlık ve çalılık alanlarla kaplı taşlı etekleri de hayvan yetiştiriciliği için uygundur.<sup>13</sup> Çiftçilik Golan nüfusunun birincil geçim kaynağıdır. Golan Tepeleri İsrail tarafından işgal edilmeden önce de tarımsal faaliyetler yürütölen bir bölgeydi. Dönemin verilerini yansıtan resmî belgelere göre, 1966 yılında bölge hayvancılık açısından önemli bir konumdaydı. Bölgede 3.600 inek, mevsimine göre sayıları 1 milyon ile 2 milyon arasında





değişen keçi ve koyun, 1.300 at, 7.000 yük hayvanı, 200.000 kümes hayvanı ve 7.000 adet arı kovanı bulunmaktaydı.<sup>14</sup>

Günümüzde Golan Tepeleri'nin kuzeyinde kiraz, elma ve üzüm, güneyinde ise buğday yetiştirilmektedir.<sup>15</sup> Üzüm yetiştiriciliğine bağlı olarak bölgede çok sayıda şarap imalathanesi kurulmuştur. Lavanta tarımı da yapılan bölgede ayrıca lavantadan elde edilen lavanta balı yanı sıra lavanta yağı, likör ve kozmetik sektöründe kullanılan yan ürünler de üretilmektedir.

### **Enerji Potansiyeli Açısından Golan Tepeleri'nin Önemi**

2015 yılının Ekim ayında Amerikan şirketi *Genie Energy*'nin bir yan kuruluşu olan İsraili *Afek Petrol ve Gaz Şirketi* Güney Golan'da "350 metre kalınlığında bir katman" bulunduğunu duyurmuştur. Dünyadaki ortalamanın on katı fazla bir kalınlığa sahip olan bu rezervin İsrail'in ihtiyacını uzun yıllar karşılayabilecek miktarda olması beklenmektedir.<sup>16</sup>

Golan Tepeleri'nde yürütülen sondaj çalışmaları, bölgenin doğal peyzajına, flora ve faunasına zarar gelmesinden endişe eden çevreci grupların tepkisine yol açmaktadır.<sup>17</sup> Ayrıca işgal altındaki topraklarda şahsi kazanç için petrol aramak uluslararası hukukun da açık bir ihlalidir. Zira İsrail işgali altındaki arazinin gerçek sahibi olan Suriye halkı bölgeden yapılacak petrol satışından da yararlanamayacaktır.<sup>18</sup>

Kömür, petrol ve doğal gaz gibi fosil yakıtların yol açtığı çevre kirliliği ve enerji bağımlılığı karşısında pek çok ülke artık temiz ve yenilenebilir enerji çalışmalarına yoğunlaşmakta-

dır. Alternatif enerji kaynaklarından biri olan rüzgâr enerjisi de bu bağlamda sürdürülebilir ve temiz enerji sağlamak isteyen ülkelerin tercih ettiği kaynaklardandır. Yüksek bir plato özelliğinde olması sebebiyle Golan Tepeleri rüzgârdan enerji sağlamak için oldukça avantajlı bir bölgedir. Bölgedeki ilk rüzgâr çiftliği 1992 yılında İsraili bir kaynak suyu şirketi olan *Mey Eden* tarafından Golan Tepeleri'nin kuzeyinde kurulmuştur.<sup>19</sup>

İsrail bugüne kadar bölgede keyfi bir biçimde rüzgâr çiftliği projeleri geliştirmeye devam etmektedir. İsrail Savunma Bakanlığı 2022 yılı içerisinde yenilenebilir enerji geliştiricisi bir şirket olan *Energix Group* ile Golan'ın kuzeyinde Dürzilerin yaşadığı Mecdel Şems, Ayn Kunye, Buq'ata ve Mas'ade köylerinde 46 adet rüzgâr türbini kurulması için anlaşma imzalamıştır.<sup>20</sup> İsrail Savunma Kuvvetleri (IDF) de bu projeyi desteklemeyi "ulusal bir hedef" olarak gördüğünü açıklamıştır.<sup>21</sup> Projenin gerçekleşmesi hâlinde on binlerce yerleşime temiz enerji sağlanması beklenmektedir. Bununla birlikte yaklaşık 25.000 kişinin yaşadığı köylerdeki tarım arazilerinin proje dâhilinde kullanılacağı, dolayısıyla yerli halkın arazilerini kaybedeceği kaydedilmektedir. İsrail'in temiz enerji elde etme bahanesiyle Golan'da serbestçe ve hukuksuz bir biçimde hareket etmesi, projelerin gerçekleştirileceği köylerde yaşayan halkın protestolarına sebep olmaktadır.<sup>22</sup> Nihayetinde İsrail'in Golan'da böylesi büyük projeleri hayata geçirmesinin bölgeyi Yahudileştirme çalışmalarının bir parçası olduğu da unutulmamalıdır.

Alternatif enerji kaynakları arasında yer alan güneş enerjisi sistemleri de İsrail'in Golan'da

gerçekleştirdiği projeler arasındadır.<sup>23</sup> İsrail hükümeti Golan Tepeleri'ni "yenilenebilir enerji teknolojilerinin başkenti" yapmaya çalıştığını açıklamıştır.<sup>24</sup>

### **Turizm Potansiyeli Açısından Golan Tepeleri'nin Önemi**

İsrail Golan Tepeleri'nin sunduğu tarihî ve doğal turizm potansiyelini aktif biçimde değerlendirmektedir. 2.814 m ile Golan Tepeleri'nin en yüksek noktası olan Hermon Dağı'nın güney yamaçlarında kayak tesisleri bulunmaktadır. Yılın altı ayı karla kaplı olan bu dağ İsrail'de kayak turizminin yapılabildiği tek yerdir.<sup>25</sup>

Golan'ın sahip olduğu su kaynakları yalnızca yaşamsal ihtiyaçlar için kullanılmamaktadır; sulak ve yeşil alanlar çoğunlukla millî park olarak değerlendirilmektedir. Bu parklardaki akarsuların oluşturduğu şelaleler, doğa yürüyüşü yapmaya imkân tanıyan yollar, kuş gözlem noktaları, antik kalıntılar ve doğa koruma alanları ziyaretçiler tarafından ilgi görmektedir. Yöresel ürünlerin satıldığı dükkânlar bölge ekonomisine katkı sağlarken lavanta bahçeleri de turistlerin ilgisini çekmektedir. Altı Gün Savaşı'nın gerçekleştiği alanlarda savaşta ölen askerlerin anısına dikilmiş anıtlar yer almaktadır. Burada bulunan görsel ve işitsel araç-

lar sayesinde ziyaretçilere savaşın nasıl gerçekleştiğiyle alakalı bilgi verilmekte ve ölen askerlerin hayatlarının bir özeti anlatılmaktadır.<sup>26</sup> Bu yönüyle anıtlar, millî kimlik ve ortak hafıza oluşturma çalışmalarına da hizmet etmektedir. Özetle Golan Tepeleri'ndeki her türlü doğal ve tarihî potansiyeli turizm değeri olarak gören İsrail, bölgeyi yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekecek şekilde dizayn etmektedir.

*İsrail'in güvenlik endişesi ile işgal ettiği Golan Tepeleri askerî açıdan sağladığı avantajların yanı sıra su kaynakları, ziraat, turizm potansiyeli ve zengin yer altı ve yer üstü kaynakları bakımından da İsrail'e değer katmaya devam etmektedir.*

### **Sonuç**

Arap hafızasında 1948 yenilgisinden sonra en büyük ikinci yenilgi olarak tanımlayabileceğimiz 1967'deki Altı Gün Savaşı'nın bir sonucu olan Golan Tepeleri'nin statüsü sorunu, hâlen güncel bir mesele olarak tartışılmaya devam edilmektedir. Zira İsrail'in buradaki mevcudiyeti uluslararası hukuka aykırıdır. Ancak gerek İsrail'in tarihî ve dinî referanslar göstererek bölgenin Yahudi devletinin bir parçası olduğunu iddia etmesi gerekse uluslararası tepkilerin söylemden öteye geçmemesi, İsrail'in bölgeye yerleşmesini ve demografik olarak bölgeyi Yahudileştirmesini kolaylaştırmıştır. 2019 yılında dönemin ABD

Başkanı Donald Trump'ın İsrail'in Golan Tepeleri üzerindeki egemenliğini tanıdığını ilan eden deklarasyonu imzalaması, Siyo-

nist yönetimin bölgedeki varlığını güçlendiren bir adım olmuştur.<sup>27</sup> İsrail bölgeyi işgal ve ilhak ettikten sonra burada ivedilikle kendi yasalarını geçerli kılmış, yerleşimler kurarak bölgeyi demografik olarak Yahudileştirmeye başlamış, doğal kaynakları kendi ihtiyaçları doğrultusunda kullanmıştır. Hasılı İsrail'in güvenlik endişesi ile işgal ettiği Golan Tepeleri askerî açıdan sağladığı avantajların yanı sıra su kaynakları, ziraat, turizm potansiyeli ve zengin yer altı ve yer üstü kaynakları bakımından da İsrail'e değer katmaya devam etmektedir. Bu gerçekler ışığında İsrail'in Golan Tepeleri'nden kolaylıkla vazgeçmeyeceği açıkça anlaşılmaktadır.

İsrail'in Golan Tepeleri'ne yerleşerek bölgeden dilediği ölçüde tasarruf sağlaması, onun yayılcı politikalarının Filistin'le sı-

nırlı olmadığını da kanıtlamaktadır. İsrail'in bölgeden çekilip çekilmeyeceği konusu tartışılırken taraflar arasında yıllarca süren bir dizi müzakere sonuçsuz kalmıştır. Suriye'nin 2011 yılından bu yana içinde bulunduğu savaşla birlikte de Golan'ın statüsü tartışmaları rafa kalkmıştır. Nihayetinde Golan Tepeleri'nin hukuken Suriye toprağı olduğu gerçeğı, İsrail'in bölgedeki varlığını geçersiz kılmaya yetmemektedir. Bu noktada daha güçlü bir yaptırıma ihtiyaç olduğu açıktır. Ancak işgal ve ilhakin üzerinden geçen sürenin uzunluğu ve bu süre zarfında İsrail'in bölgeden sağladığı tasarrufun boyutu düşünüldüğünde Golan'ın statüsü tartışmalarının uluslararası kamuoyunda ne kadar önemsendiğı, cevaplanması gereken kritik bir soru olarak karşımızda durmaktadır.





## Sonnotlar

- 1 Dursun Yıldız, "Trump'un Golan Açıklaması ve Golan Tepelerinin Hidropolitik ve Stratejik Derinliği," Hidropolitik Akademi, 01.03.2020, <https://www.hidropolitikakademi.org/tr/article/27584/trumpin-golan-aciklamasi-ve-golan-tepelerinin-hidropolitik-ve-stratejik-derinligi> (20.04.2022).
- 2 Stratejik derinlik, devletlerin ulusal güvenlik literatüründe önemli yer edinmiş bir askerî coğrafya terimidir. Kavram, hücum hâlindeki düşman kuvvetlerinin saldırı altındaki ülkenin önemli şehir merkezlerine, parlamento binasına ya da stratejik karar merkezlerine olan gerçek uzaklığına atıfta bulunur. Düşman kuvvetlerinin olası bir senaryoda belirlenmiş bir çemberden uzak tutulması hedeflenir. Bu uzaklığın kantitatif değeri ise stratejik derinliğin niteliğini gösterir. Ayrıca bk. "Golan Tepeleri'nin İsrail İçin Önemi: Stratejik Kültürün Coğrafi Parametresi", <https://www.akademikkaynak.com/golan-tepelerinin-israil-icin-onemi-stratejik-kulturun-cografya-parametresi.html> (09.08.2022).
- 3 Selim Yıldırım, "İsrail ve Suriye'nin Golan Tepeleri Üzerine Geliştirdikleri Söylemin Eleştirel Jeopolitik Analizi", (Yüksek Lisans Tezi), TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, 2020, s. 66.
- 4 age., s. 69.
- 5 Yasin Athloğlu, "Golan Tepeleri ve Suriye-İsrail Askeri Güç Dengesi", Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi, 10 Eylül 2007, [https://tasam.org/tr-TR/Icerik/678/golan\\_tepeleri\\_ve\\_suriye-israil\\_askeri\\_guc\\_dengesi](https://tasam.org/tr-TR/Icerik/678/golan_tepeleri_ve_suriye-israil_askeri_guc_dengesi) (02.08.2022).
- 6 Metin Duyar, "Ortadoğu'da İsrail'in Su Politikaları", *Su Kaynaklarının Yönetimi Politikalar ve Sorunlar: Küreselden Yerele Panel Bildirileri*, Nevşehir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 15.03.2013.
- 7 Konuralp Pamukçu, "İsrail-Türkiye İlişkilerinde Yeni Bir Boyut: Su", *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, No. 29, (2003), s. 46.
- 8 Kadriye Sınmaz, "Ortadoğu'da Su ve Barış: İsrail'in Su Gaspı ve Bölgesel Politikaları" *İNSAMER Raporu*, Araştırma 51, 27.12.2017, s. 2, [https://www.insamer.com/tr/ortadoguda-su-ve-baris-israilin-su-gaspi-ve-bolgesel-politikalari\\_1089.html](https://www.insamer.com/tr/ortadoguda-su-ve-baris-israilin-su-gaspi-ve-bolgesel-politikalari_1089.html) (20.04.2022).
- 9 "Trump'un Golan Açıklaması ve....", Hidropolitik Akademi.
- 10 Abdullah Kıran, *Ortadoğu'da Su: Bir Çatışma ya da Uzlaşma Alanı*, İstanbul: Kitap Yayınevi, 2005, s. 136.
- 11 Elif Kutsal, "İsrail-Filistin İhtilafı Özelinde Politik Bir Araç Olarak Su", *Bilge Strateji*, 1/1 (2009), s. 91.
- 12 "Natural Resource Exploitation", *Al Marsad*, 24.02.2022, <https://golan-marsad.org/natural-resource-exploitation/> (04.08.2022).
- 13 Murat Çınar, "Coğrafi ve Jeopolitik Açından Golan Tepeleri", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32/1 (2021), s. 28.
- 14 Hülya Koç, Göktuğ Yemenici, "Golan Tepeleri: Gelişim Süreci, Hukuki Statüsü ve Soruna Yönelik Uluslararası Tepkiler", *Ekonomi, İşletme ve Yönetim Dergisi*, 3/1, (2019), s. 70.
- 15 "Agritourism in the Golan", Golan Tourism, <https://tourgolan.org.il/en/agritourism-in-the-golan/> (04.08.2022).
- 16 Toi Staff, "Major Oil Reserve Said Found on Golan", *The Times of Israel*, 07.10.2015, <https://www.timesofisrael.com/major-oil-reserve-said-found-on-golan/> (04.08.2022).
- 17 "Huge Oil Discovery on Golan Heights", *Globes*, 07.10.2015, <https://en.globes.co.il/en/article-huge-oil-discovery-on-golan-heights-1001071698> (04.08.2022).
- 18 "Natural Resource...", *Al Marsad*.
- 19 "Golan Heights Wind Farm", Danny the Digger, 2021, <https://dannythedigger.com/golan-heights-wind-farm/> (20.07.2022).
- 20 "Syrians Reject Israeli Plan for Wind Turbines in Occupied Golan Heights", *Tasnim News Agency*, 30.04.2022, <https://www.tasnimnews.com/en/news/2022/04/30/2703833/syrians-reject-israeli-plan-for-wind-turbines-in-occupied-golan-heights> (01.08.2022).
- 21 Anna Ivonova "Israel to build 41 wind turbines in Golan Heights" *Renewables Now*, 04.01.2022,

<https://renewablesnow.com/news/israel-to-build-41-wind-turbines-in-golan-heights-767985/> (25.07.2022).

- 22 "Syrians in occupied Golan Heights protest Israeli plans to seize their land for 'greenwashing' wind farm." *The New Arab*, 28.02.2022, <https://english.alaraby.co.uk/news/syrians-occupied-golan-protest-israeli-wind-farm-plan> (31.07.2022).
- 23 "Global Projects" Golan Solar, <https://golansolar.co.il/global-projects/> (04.08.2022).
- 24 "Plans for 'Renewable Energy Capital' in Golan Heights", *Israel Between The Lines*, 29.12.2021, <https://israelbetweenthelines.com/2021/12/29/plans-for-renewable-energy-capital-in-golan-heights/> (02.08.2022).

<https://israelbetweenthelines.com/2021/12/29/plans-for-renewable-energy-capital-in-golan-heights/> (02.08.2022).

- 25 "Mount Hermon Ski Resort", *Tourist Israel*, <https://www.touristisrael.com/mount-hermon-ski-resort/> (03.08.2022).
- 26 "History & Heritage" Golan Tourism, <https://tourgolan.org.il/en/history-heritage/> (05.08.2022).
- 27 "Golan Tepeleri: ABD, Trump'ın kararıyla İsrail'in egemenliğini tanıdı", *BBC NEWS Türkçe*, 25.03.2019, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-47696932> (06.08.2022).